

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

Микола АФАНАСЬЄВ

Демографія та економічна політика

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри
міжнародного бізнесу та економічного аналізу

Ірина Отенко

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу
Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Розробник:

Перепелюкова О.В., к.е.н., доцент. кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни:

Проблема народонаселення та його взаємозв'язок з політикою міжнародних відносин є одним з центральних питань формування та розвитку держави. Відповідні тенденції розподілу населення, його вплив на економічні, політичні зміни в глобальному суспільстві є предметом вивчення в багатьох аспектах міжнародних відносин. Сучасний соціально-економічний розвиток України характеризується зниженням чисельності населення, старінням нації, що негативно впливає на суб'єктність нашої держави у світовій політиці. Тому питання демографічного розвитку є важливим для формування розвиненої держави та її ролі у міжнародних відносинах як на глобальному, так і регіональному рівнях. Дисципліна «Демографія та економічна політика» належить до переліку базових навчальних дисциплін за першим (бакалаврським) освітнім рівнем. Такий статус дисципліни зумовлений її зосередженістю на фундаментальних проблемах дослідження, формування та забезпечення вивчення причинно-наслідкових зв'язків між демографічним розвитком та економічною політикою в державі, яка впливає на статус держави у світовому просторі, та формуванню її міжнародних відносин. Вирішення соціальних проблем та міжнародних відносин сучасних держав необхідно будувати на інших підходах та інших принципах демографічної політики. Вибір подальшої стратегії є надто складним завданням, адже будь-яка стратегія має шанс на успіх, коли вона здатна врахувати інтереси обох основних суб'єктів демографічної політики: держави і населення.

Тематика навчальної дисципліни «Демографія та економічна політика» має сформувані у здобувачів вищої освіти навички щодо виявлення, оцінки та розвитку демографічних процесів в суспільстві, формування відповідного економічного та міждержавного середовища для демографічного розвитку держави. Отримані вміння відповідають компетентностям, які пред'являються до всіх фахівців щодо здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів знань щодо теоретичних аспектів та здобуття практичних навичок щодо аналізу та виявленню загроз демографічного розвитку та його вплив на економічну політику та міжнародні відносини держави.

У якості завдань вивчення дисципліни постають:

- засвоєння змісту та структури основних демографічних процесів;
- опанування методів і засобів, технології аналізу та прогнозування демографічного розвитку держави;
- розуміння особливостей впливу економічної політики на демографічну ситуацію в країні;
- оволодіння принципами регіоналізації демографічних особливостей розвитку країн;
- опанування базових навичок виявлення викликів та загроз в соціально-економічній системі з метою забезпечення відповідного відтворення населення;
- уміння застосовувати прикладні методи дослідження та аналізу міжнародних відносин і зовнішньої політики;
- оволодіння навичками організувати моніторинг обстановки, збір і нагромадження інформації про дестабілізуючі фактори, вміння оцінювати взаємозв'язок між економічною політикою держави та демографічною ситуацією в країні.

Навчальна дисципліна «Демографія та економічна політика» є базовою дисципліною професійного циклу підготовки бакалаврів із спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	2
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	Залік

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Філософія	Міжнародні відносини та світова політика
Суспільні комунікації	Міжнародне право
Політологія та історія політичних вчень	Міжнародна інформація
Регіональна та національна безпека	Теорія міжнародних відносин
Основи економіки	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України	Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.
Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.	Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці
Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.	Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади та джерела даних демографії

Тема 1. Методичні засади демографії

- 1.1. Демографія як система соціальних наук 1.2. Теоретичні засади та методи демографії.
1.3 Демографічна ситуація і демографічний процес. 1.4. Закони населення.

Тема 2. Чисельність населення та його склад

- 2.1. Склад населення за статтю, та його вікова структура. 2.2. Статеві-вікова піраміда.

2.3. Тип статево-вікової структури, її еволюція і сучасний стан. 2.4. Старіння населення, його показники.

Тема 3. Смертність і тривалість життя населення

3.1. Поняття смертності. Екстенсивний та інтенсивний аналіз смертності з урахуванням причин смертності. 3.2. Надсмертність і її вимірювання. Смертність немовлят. 3.3. Таблиці смертності, їх суть та основні показники. 3.4. Середня очікувана тривалість життя, напрямки її статистичного аналізу.

Тема 4. Народжуваність і планування сім'ї

4.1. Народжуваність і плідність. 4.2. Аналіз структури новонароджених та матерів. 4.3. Інтенсивний аналіз народжуваності і плідності. 4.4. Коефіцієнт сумарної плідності. Аналіз плідності методом реального покоління

Тема 5. Відтворення населення

5.1. Відтворення населення: поняття і суть. 5.2. Показники відтворення. 5.3. Математичні моделі населення

Змістовий модуль 2. Особливості ведення економічної політики держави в контексті розвитку міжнародних відносин

Тема 6. Економічна політика як складова системи міжнародних відносин

6.1. Поняття "економічна політика", як складова міжнародних відносин. 6.2. Структура економічної політики в контексті розвитку міжнародних відносин. 6.3. Функції держави, які забезпечують розвиток міжнародних відносин. Обмеження міжнародної політики. 6.4. Підходи до формування політики міжнародних відносин: нормативний, позитивний, синергетичний.

Тема 7. Основні принципи формування і реалізації економічної політики, як складової міжнародних відносин.

7.1. Теорія суспільного вибору в політиці міжнародних відносин. 7.2. Система цілей економічної політики, які забезпечують розвиток міжнародних відносин.

Тема 8. Макроекономічна політика та її вплив на формування міжнародних відносин.

8.1. Сутність макроекономічної стабілізації та її моделі. 8.2. Види політики.

Тема 9. Зовнішньоекономічна політика України за умов сучасної глобалізації

9.1. Сутність і напрямки зовнішньоекономічної політики. 9.2. Зовнішньоекономічна діяльність держави за умов глобалізації.

Тема 10. Законодавча та інституціональна база економічної політики в Україні та фактори розвитку міжнародних відносин.

10.1. Інституціонально-правове забезпечення трансформації міжнародних відносин в Україні.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни «Демографія та економічна політика» використовується комплексний підхід поєднання традиційних та інноваційних методів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів: від академічних методик до складних, інтерактивних трансформативно-феноменологічних, пошукових підходів, які передбачають застосування таких навчальних методів та технологій, як: проблемні лекції, семінари-дискусії, кейс-стаді, дебати, самостійні творчі завдання тощо.

Порядок оцінювання результатів навчання

Порядок оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекції, семінари, а

також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати залік – 60 балів), а контрольні заходи з оцінювання результатів навчання студентів включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимально 100 балів).

Поточний контроль включає оцінювання роботи студентів під час:

лекцій: активна робота на парі (4 бали за кожне заняття) за умови відповіді студентом на поставлені викладачем питання, які свідчать про ступінь засвоєння лекційного матеріалу. Загальна кількість балів 40.

Практичних та семінарських занять: активна робота на парі (4 бали) за умови виконання студентом практичних завдань, участі студентів в обговореннях, дискусіях. Загальна кількість балів – 16;

презентації, що мають бути виконані в середовищі PowerPoint. Максимальна оцінка ставиться за умови наявності не менше, ніж 15 слайдів, які у повній мірі розкривають зміст її теми, та відповідного представлення матеріалів презентації у групі. Загальна кількість презентацій – 3. Максимальна оцінка за одну презентацію – 5 балів, а за три – 15.

доповіді з ситуаційного завдання, проблемний кейс, максимальна оцінка за яке складає 3 бали. Протягом семестру таких ситуаційних завдань 4. Загальна кількість балів – 12 балів.

Поточна контрольна робота, максимально оцінюється в 10 балів. Це тестова контрольна робота, яка виконується в ПНС і містить 15 тестів та 2 завдання ситуаційного характеру.

Есе. Протягом семестру студенти пишуть 1 есе. Максимальна оцінка за есе 7 балів.

Підсумковий контроль:

Формою підсумкового контролю є залік. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі сумування оцінок за всі види контролю, які мали місце протягом семестру.

Здобувача вищої освіти слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкового/семестрового контролю, дорівнює або перевищує 60. Максимально можлива кількість балів за залік – 100 балів.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	не зараховано
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 1	Проблемна лекція. Методичні засади демографії	Активне слухання, складання конспекту	4
	Семінарське заняття 1	Семінарське заняття за темою 1 1.1. Демографія як система соціальних наук. 1.2. Теоретичні засади та методи демографії. 1.3. Демографічна ситуація і демографічний процес. 1.4. Закони населення.	присутність; участь в обговоренні	3
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Ознайомлення з рейтинг-планом, технологічною картою, переліком рекомендованої літератури, вимогами до доповіді, презентації та есе, їх тематикою		-
		Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми 1.		-
Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 2	Чисельність населення та його склад	Експрес-опитування	4
	Семінарське заняття 2	Семінарське заняття за темою 2: 2.1. Склад населення за статтю, та його вікова структура. 2.2. Статеві-вікова піраміда. Тип статево-вікової структури, її еволюція і сучасний стан. 2.3. Старіння населення, його показники.	Виконання пактичного завдання	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми 2.		-
		Підготовка реферативного повідомлення		5
Тема 3	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 3	Смертність і тривалість життя населення	Комбіноване опитування	4
	Семінарське заняття 3	Семінарське заняття за темою 3: 3.1. Поняття смертності. Екстенсивний та інтенсивний аналіз смертності з урахуванням причин смертності. 3.2. Надсмертність і її вимірювання. 3.3. Смертність немовлят. 3.4. Таблиці смертності, їх суть та основні показники. 3.5. Середня очікувана тривалості життя, напрямки її статистичного аналізу	Захист презентації за темою	5

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми 3. Підготовка до доповідей		
Тема 4	Аудиторна робота			
	Лекція 4	Народжуваність і планування сім'ї	лекція-дискусія	4
	Семінарське заняття 4	Семінарське заняття за темою 4: 4.1. Народжуваність і плідність. 4.2. Аналіз структури новонароджених та матерів. 4.3. Інтенсивний аналіз народжуваності і плідності. 4.4. Коефіцієнт сумарної плідності. Аналіз плідності методом реального покоління	Виступи з доповідями, участь в обговоренні ситуаційної вправи	3
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, опрацювання рекомендованої літератури з теми 4. Підготовка до опитування		- -
Тема 5	Аудиторна робота			
	Лекція 5	Відтворення населення	Експрес-опитування	4
	Семінарське заняття 5	Семінарське заняття за темою 5: 5.1. Відтворення населення: поняття і суть. 5.2. Показники відтворення. 5.3. Математичні моделі населення	Захист практичного завдання	3
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми 5. Підготовка до експрес-опитування		- -
Тема 6	Аудиторна робота			
	Лекція 6	Економічна політика як складова системи міжнародних відносин	Фронтальне опитування	4
	Семінарське заняття 6	Семінарське заняття за темою 6: 6.1. Економіка та політика. Поняття "економічна політика". 6.2. Структура економічної політики. Економічні функції держави. 6.3. Обмеження економічної політики. 6.4. Підходи до формування економічної політики: нормативний, позитивний, синергетичний.	Захист презентації	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, опрацювання рекомендованої літератури з теми 6. Підготовка до опитування		- -
Тема 7	Аудиторна робота			
	Лекція 7	Основні принципи формування і реалізації економічної політики, як складової міжнародних відносин	Експрес-опитування	4
	Семінарське заняття 7	Семінарське заняття за темою 7: 7.1. Теорія суспільного вибору в економічній політиці.	Захист практичного	

		7.2.Система цілей економічної політики. 7.3.Механізм реалізації економічної політики	завдання	
	Завдання 2	Підготовка до індивідуального завдання	письмово	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, опрацювання рекомендованої літератури з тем 7.		-
		Підготовка до презентації доповіді та експрес-опитування		5
Тема 8	Аудиторна робота			
	Лекція 8	Макроекономічна політика та її вплив на формування міжнародних відносин	Експрес-опитування	4
	Семінарське заняття 8	Семінарське заняття за темою 8: 8.1.Сутність макроекономічної стабілізації та її моделі. 8.2.Фінансова політика. 8.3.Грошово-кредитна політика.	Захист практичного завдання	
	Експрес-опитування 3	Захист завдання до самостійної роботи	усно	
	Есе	Презентація усю на обрану проблемну тему	усно, текст	7
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, опрацювання рекомендованої літератури з теми 8.		- - -
Тема 9	Аудиторна робота			
	Лекція 9	Зовнішньоекономічна політика України за умов сучасної глобалізації	Фронтальне опитування	4
	Семінарське заняття 9	Семінарське заняття за темою 9: 9.1.Сутність і напрямки зовнішньоекономічної політики. 9.2.Зовнішньоекономічна діяльність держави за умов глобалізації	Активна участь у виконанні практичних завдань	
	Презентація	Презентація матеріалів дослідження	усно, текст презентації	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, опрацювання рекомендованої літератури з теми 9.			
Тема 10	Аудиторна робота			
	Лекція 10	Законодавча та інституціональна база економічної політики в Україні та фактори розвитку міжнародних відносин	Експрес-опитування	4
	Семінарське заняття 10	Семінарське заняття за темою 10: 10.1.Інституціонально-правове забезпечення трансформаційної економіки України	присутність; участь в обговоренні	
		Контрольна робота за темами лекцій	письмово	10

Рекомендована література

Основна

1. Перепелюкова О.В. Конспект лекцій за дисципліною «Демографія та економічна політика». Офіційний сайт ПНС Хнеу імені Семена Кузнеця. URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5590>

2. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрямки протидії / За ред. В. С.Стещенко. – Київ.: НАН України, Ін-т економіки, 2001. – 560с.

Додаткова

3. Джаман В. Демографія: навч. посібник. - Чернівці, 2002.

4. Економіка праці та соціально-трудова відносина : навч. посібн. / за ред. Г. В. Назарової. – К. : Знання, 2012. – 573 с.

5. Економіка праці та соціально-трудова відносина : підручник / А. М. Колот [та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук., проф. А. М. Колота ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2009. – 711 с.

6. Економіка праці та соціально-трудова відносина: підручник / [А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. — К.: КНЕУ, 2009. — 711с.

7. Економічна теорія: Підручник / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.

8. Єременко В.Г. Соціальна економіка: навч. посіб. / В.Г. Єременко.– Видання друге, адаптоване й доповнене. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату, 2003. — С. 123—241.

9. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки (колективна монографія) / [Лібанова Е.М., Макарова О.В., Курило І.О. та ін.]; за ред. Е.М.Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2012. – 320 с.

10. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. — 244 с.

11. Марченко І. С. Інфраструктурна підтримка розвитку ринку праці України: [монографія] / І.С.Марченко — К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В.Птухи НАН України, 2013.— 150 с.

12. Муромцева Ю. І. Демографія : [Навчальний посібник] / Ю. І. Муромцева. – К.: Кондор, 2008. – 300 с.

13. НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ. Імперативи демографічного старіння. — К.: ВД «АДЕФ- Україна», 2014. — 288 с.

14. Онікієнко В.В. Ринок праці та соціальний захист населення України: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: [науково-аналітична монографія] /

В.В.Онікієнко – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. – 456 с.

15. Соціальна сфера в умовах трансформації економіки / В. І. Куценко, Ю. М. Шевченко, Г. І. Євтушенко, В. М. Анісімов, Л. Г. Богуш, Т. І. Шпарага, Т. М. Котенко; ред.: В. І. Куценко; НАН України; Рада по вивч. продукт. сил України. - К., 2000. - 284 с. - Бібліогр.: с. 253-258. - укр.

16. Круш П.В., Тульчинська С.О. Макроекономіка: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

17. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна “Міжнародні стратегії” - Електронний ресурс. - Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/index.php?categoryid=177>

18. Сайт The World Bank. [Електронний ресурс]/. – Режим доступу : http://info.worldbank.orgg/etools/kam2/KAM_page5.asp

19. Сайт The World Economic Forum. [Електронний ресурс]/. – Режим доступу: <http://www.weforum.org>

20. Нормативна база (будь-які правові пошукові системи, включно системи, що розташовані на офіційних сайтах в мережі Інтернет відповідних органів).

21. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського – www.biblvornad.org.ua.

22. Офіційний сайт Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua